



Szövegszerű
tanulási technikák
alkalmazása

geogo.elte.hu

**[http://elte.prompt.hu/
sites/default/files/tananyagok/
TanulasiTanitasiTechnikak
AFoldrajztanitasban/book.pdf](http://elte.prompt.hu/sites/default/files/tananyagok/TanulasiTanitasiTechnikakAFoldrajztanitasban/book.pdf)**



Tantervi háttére

Nemzeti alaptanterv (110/2012. (VI. 4.)

- a kulcskompetenciák fejlesztése
- egyes műveltségi területek követelményrendszere

a nyelvi kompetenciára vonatkozó célkitűzések



Ember és természet

Földünk – környezetünk

5–6. évfolyam

Az olvasott szöveg szókincsének alkalmazása.

Történet elmondása Kárpát-medencei, hazai utazásokról, átélt élményekről.

Az alapvető szakkifejezések megismertetése és helyes

7–8. évfolyam

Történet elmesélése hazai és külföldi utazásokról, átélt élményekről.

Rövid tájékoztatás adása Magyarországról, illetve a tanult országok földrajzi jellemzőiről a tanult idegen nyelven.

A szükséges szakkifejezések megismertetése, értelmezése és helyes használatuk gyakorlása.

9–10. évfolyam

A tanuló álláspontjának, véleményének meggyőző módon történő megfogalmazása, kifejtése és megvédése érvekkel vitában vagy dramatikus helyzetekben.
Riportkészítés és tartalmuk feldolgozása csoportmunkában.

A szakkifejezések körének bővítése, helyes használatuk gyakorlása különböző helyzetekben.

Szövegszerű tanulási technikák a földrajztanításban

1. Lényegkiemelési módszerek
2. Szövegértelmezési módszerek szóértelmezéssel
3. Kérdésekkel támogatott szövegértelmezési módszerek
4. Szövegértelmezés rögzítéses módszerekkel



1. Lényegkiemelési módszerek

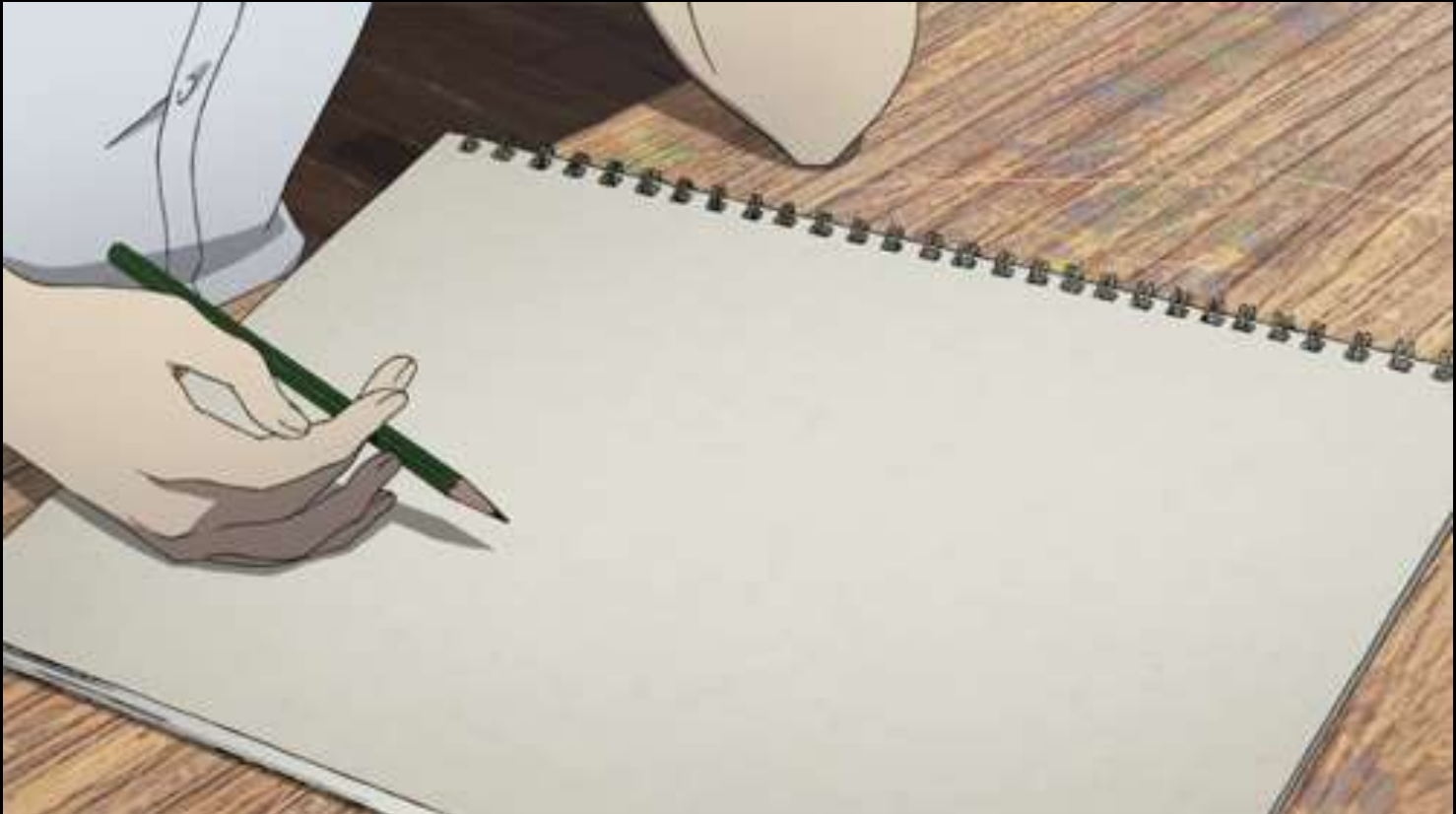
A szövegek megértésének alapja:
a tanulók megtalálják bennük a fontosat
különbséget tudnak tenni a lényeges, a kevésbé lényeges
és a lényegtelen információk között

nem mindig egyszerű feladat, mert a szövegek stílusa,
terjedelme és tartalma különböző → olvasásuk és
feldolgozásuk során algoritmusok kevésbé alkalmazhatók
(minden szöveg új kihívást jelent)

1.1. Lényegkiemelés kulcsszavak aláhúzásával

Szöveg – Jókai M.: Bálványos-vár

**Húzd alá a leglényegesebb mondatot! → szűkítés a kulcsszóig
indoklással**



1.2. Összehasonlítás kulcsszavazással

Szöveg – “A rét kopár...”

Feladat

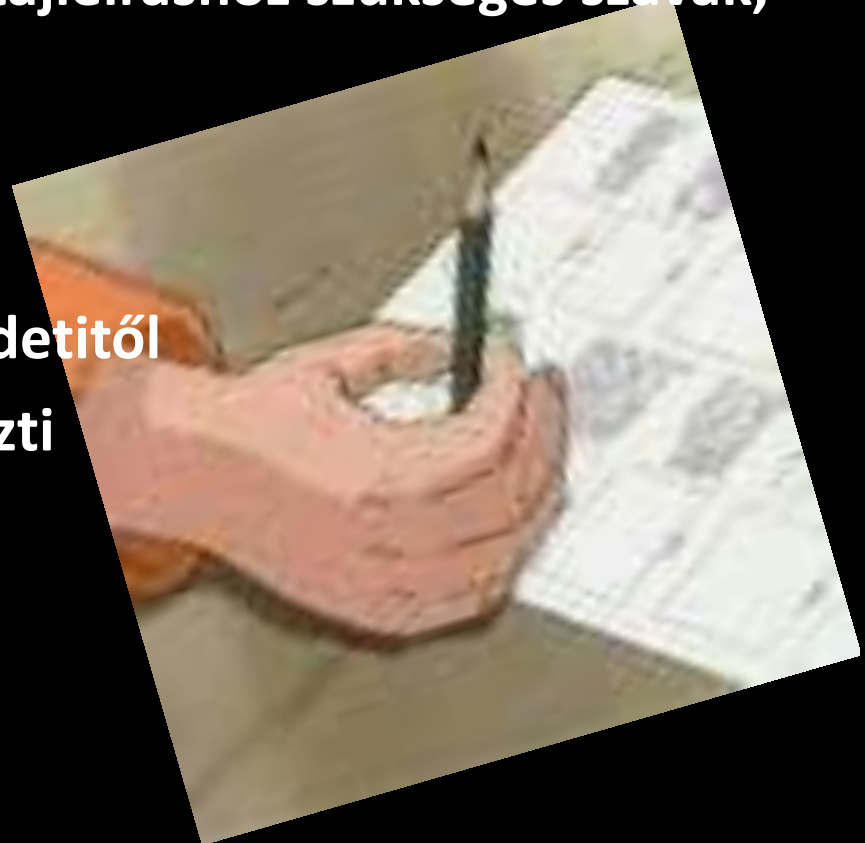
**átolvasás közben aláhúzni a tájat jellemző kulcsszavakat →
fogalompárok alkotása (ellentétpárok)**

1.3. Lényegkiemelés szójegyzékkészítéssel

Szöveg: Kádár L.: Líbiai-sivatag leírása

**a földrajzi szempontból fontos, a tájleíráshoz szükséges szavak,
szókapcsolatok aláhúzása**

**→ minden kulcsfogalmat valaki
megmagyaráz úgy, hogy az eredetitől
eltérő tartalmú mondatba illeszti**



1.4. Lényegkiemelés sávozással és kulcsszavazással

Szöveg: A folyók (5. osztályos tankönyvi szöveg)

Feladat

1.szöveg áttekintése → egyes tartalmi egységek határainak megjelölése

2.figyelmes elolvasás → bekezdésenként az azonos témáról szóló szövegtömbök kiszínezése

színhasználat: logikailag utalni a szövegrész tartalmára

3. néhány szavas cím adása a bekezdéseknek (kulcsszavazás)

1.5. Lényegkiemelés háromszoros átolvasással

1. átolvasás célja: tájékozódás a szövegben → összbenyomás a téma egészéről
2. átolvasás során → az információk feltárulása, a részletek tudatosulása
3. átolvasás → a részletek egy rendszerbe kerülve rögzülése

Szöveg – Rockenbauer: Látogatóban a hatodik földrészen



1.6. Lényegkiemelés szakaszos olvasással

1. a szemelvény szemmel való átfutása → a szöveg egymástól elkülönülő szakaszainak megkeresése
2. újraolvasás (egymás után a szakaszokat) figyelve a részletes, pontos tartalmukra
mindegyik szakasz elolvasása után a tartalom megfogalmazása
3. újraolvasás → az egész szöveg átgondolása
4. a szakaszok tartalmáról az előzőekben mondottak pontosítása
5. az egész szemelvény lényegének elmondása

2. Szövegértelmezési módszerek szóértelmezéssel



2.1. Szómagyarázatok



**úgy kell tisztázni a megadott szó jelentését, hogy a felkínált lehetőségek közül választják ki a megfelelőt
válaszlehetőségek mutassanak rá a fogalom tartalmi lényegére
választás után megbeszélés**

b. Szómagyarázat szófordítással

földrajzi szakkifejezést kell lefordítani szókészlet segítségével

antropo- = emberre vonatkozó, vele kapcsolatos

baro- = (lég)nyomás

tropo = változó

-gén = származás, eredet

centrikus = központi, középpont körüli

geo = Föld, Földdel kapcsolatos

-gráf = mérő és eredményt feljegyző műszer, írás

helio- = Nappal kapcsolatos, Napra vonatkozó

lito- = kőzet, kővel vagy kővélettel kapcsolatos

-meter = mérőeszköz

-lógia = tudomány, tan

meteoro = időjárással kapcsolatos

szféra = réteg, burok

seizmo- = földmozgásokkal,
rengésekkel összefüggő



c. Fordítsd le magyarra! → Foglald (földrajzi tartalmú) mondatba!

kontinentális

geológia

metamorf

pleisztocén

relatív

hidroszféra

export

heliocentrikus

agrár

orografikus

szubtrópusi

Antarktisz

horizont

holocén

geotermikus gradiens

arktikus

fosszilis

tektonikus

urbanizáció

agglomeráció

2.2. Szinonimakeresés

trópusi

trópusi őserdő

vaktérkép

félteke

hosszúsági kör

gleccser

vulkán

szilaj

magasföld

kiömlési kőzet



Synonyms
at pppst.com



2.3. Szómagyarázat kislexikonkészítéssel



szöveg – Eleven világ
az ágaskodó kútgém körül

Szöveg lényegének kiemelése szómarkóval

Szöveg: A trópusi esőerdő

Feladat

Szöveg elolvasása → kulcsfogalom kiválasztása

→ betűit egymás alá írni

**→ mondataktól a fogalomról a szöveg segítségével
a mondatok kezdőbetűi = a kulcsfogalom betűi**

**minden mondat a
fogalom más-más
jellemzőjére utaljon**



Szövegértelmezés lényegmegragadással

A lényegmegragadás a felidézés alapja

A felületes olvasás gyakran vezet félreértésekhez

Figyelmes olvasás → “megértetted a lényeget?” játék

Egy állítás elolvasása → a helyes értelmezés kiválasztása

Annak lehetőségeit vizsgálták, nem lehetne-e a jövőben a derített szennyvizet a tenger helyett a sivatagba vezetni.

A szennyvízproblémát fogja megoldani az az új eljárás, amellyel a tenger helyett a sivatagba vezetik a derített szennyvizet.

A jövőben minden valószínűség szerint a derített szennyvizet a tenger helyett a sivatagba vezetik.

A derített szennyvizet a jövőben vagy a tengerbe vagy a sivatagba fogják vezetni.

A jövőben a tenger helyett a sivatagba szeretnék a derített szennyvizet elvezetni.

4.2. Adatkikeresés szövegből

Szöveg – Birkaállomány

**Átolvasás közben adatok kikeresése → jellegük szerinti csoportosítás
→ táblázatba rendezés**

Kiegészítő információ:

2012-ben Ausztrália juhállománya 90 millió db volt

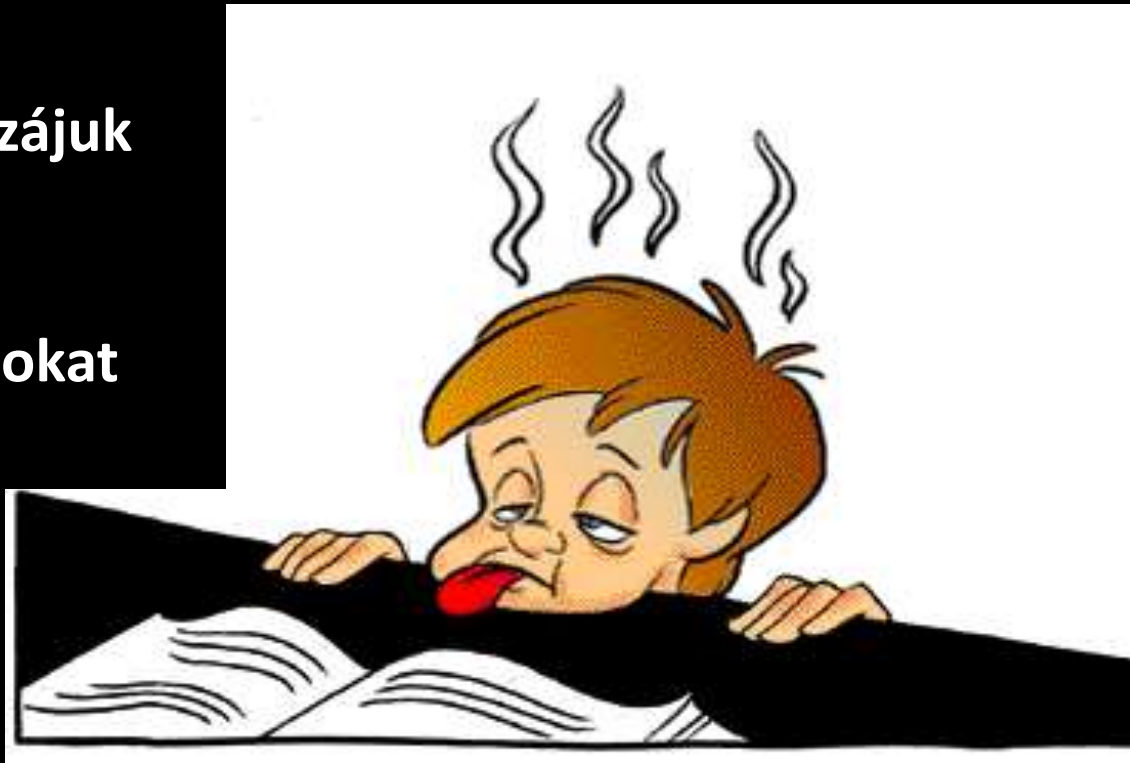
3. Kérdésekkel támogatott szövegértelmezési módszerek

3.1. Szövegértelmezés kötött rákérdézéssel

Szöveg – A busmanok

Feladat

a szöveg elolvasása + a hozzájuk
kapcsolt tanári kérdések →
aláhúzzák és a kérdések
sorszámával jelölik a válaszokat



Megfigyelési szempontok

- 1.Hogyan öltözködnek a busmanok?**
- 2.Hogyan jutnak innivalóhoz?**
- 3.Mely állatokra vadásznak a busman férfiak?**
- 4.Milyen vadászati szokásaik vannak a busman férfiaknak?**
- 5.Mi a nők feladata a törzsben?**
- 6.Mi biztosítja a busmanoknak az idegenek elleni védelmet?**
- 7.Mi jellemzi a hordák életét?**
- 8.Mire utalnak a barlangok falán talált vésések és festmények?**
- 9.Hol élnek a busmanok?**
- 10.Milyen ellentmondás figyelhető meg a busmanok életében? (nincs benne közvetlenül a szövegben, csak következtetni lehet rá, pl. a szűkös körülmények védelmet nyújtanak)**



4. Szövegértelmezés rögzítési módszerekkel

4.1. Szöveg tartalmának táblázatos rögzítése

Szöveg – A Perzsa-öbölben régen és ma

Feladat

Átolvasás megfigyelési szempontokkal

→ táblázatban rögzíteni az időbeli változást a tájban

Megfigyelési szempontok

- Melyik országban járunk képzeletben?
- Miben változott meg az öböl menti emberek élete?
- Mi okozta életük átalakulását?
- Miből élnek ma az itt lakó emberek?
- Milyen áruik cseréltek gazdát a kikötőben egykor és ma?

[illegible]

Szövegértelmezés problémafelvetéssel

Szöveg: Duna-delta

Feladat

Fogalmazzunk meg problémafelvetést a szöveghez!

A problémafelvetés függ a tanulók életkori sajátosságaitól

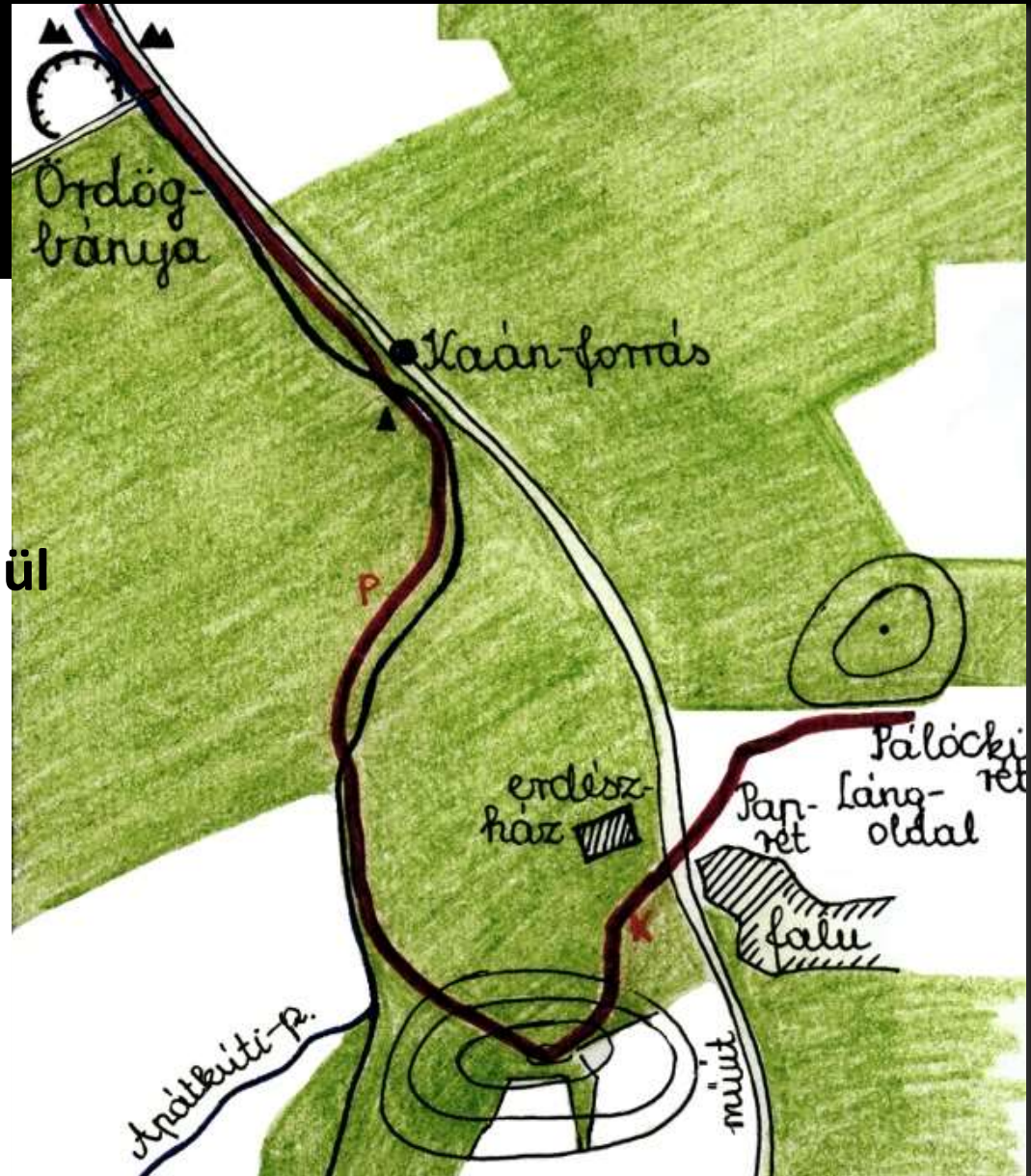


4.4. Szöveg tartalmának térképvázlati rögzítése

**Szöveg – Miczek Gy.:
A Pilis és a Visegrádi-hg.
turistakalauz**

Feladat

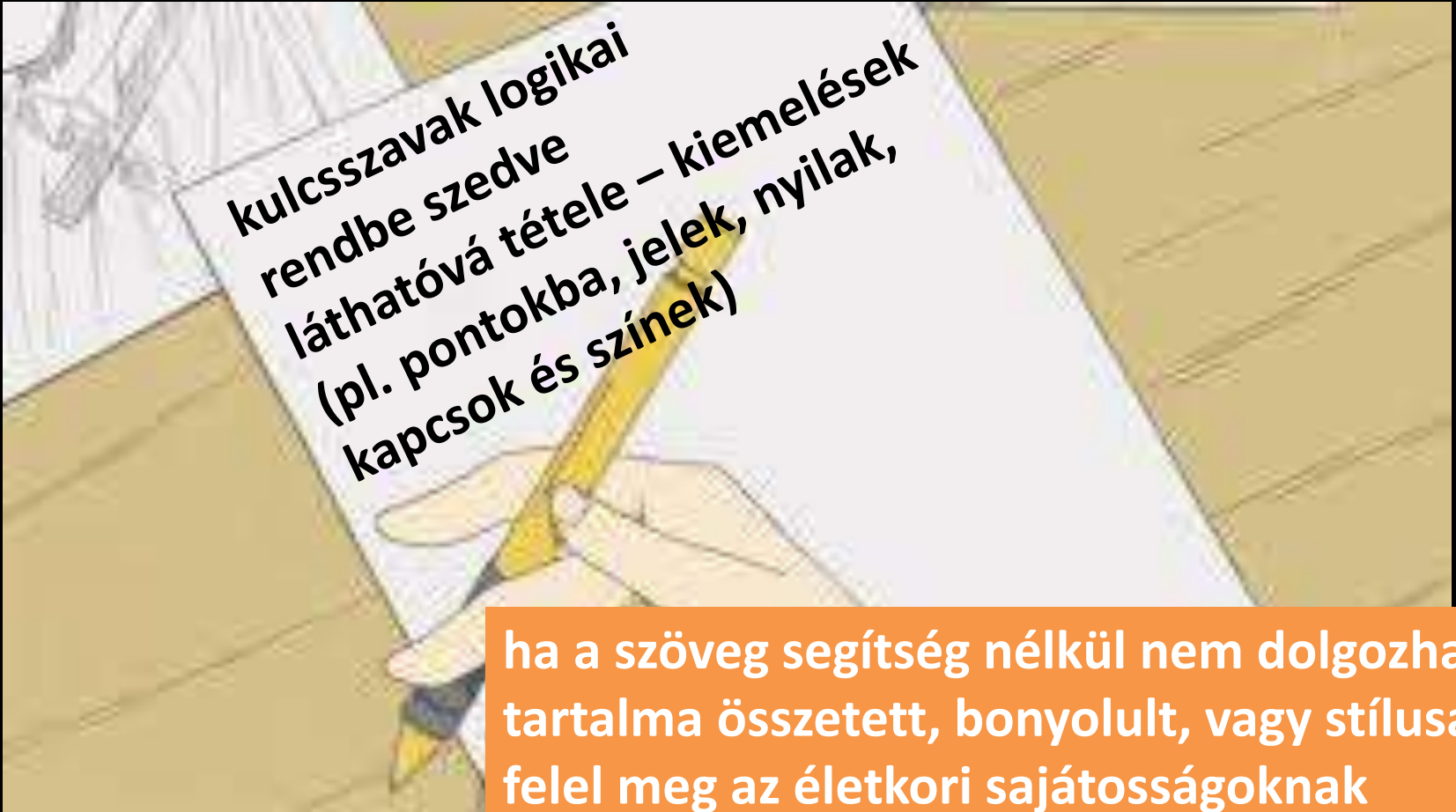
1. Szöveg szakaszai – mely helyszínek?
2. A szövegszakaszokon belül a helyek aláhúzása
3. A helyszín térképvázlati ábrázolása



4.5. Szövegértelmezés vázlatkészítéssel

Cél: megtanítani a szöveg logikai egységekre bontását → a tartalom értelmező feldolgozási módszerét

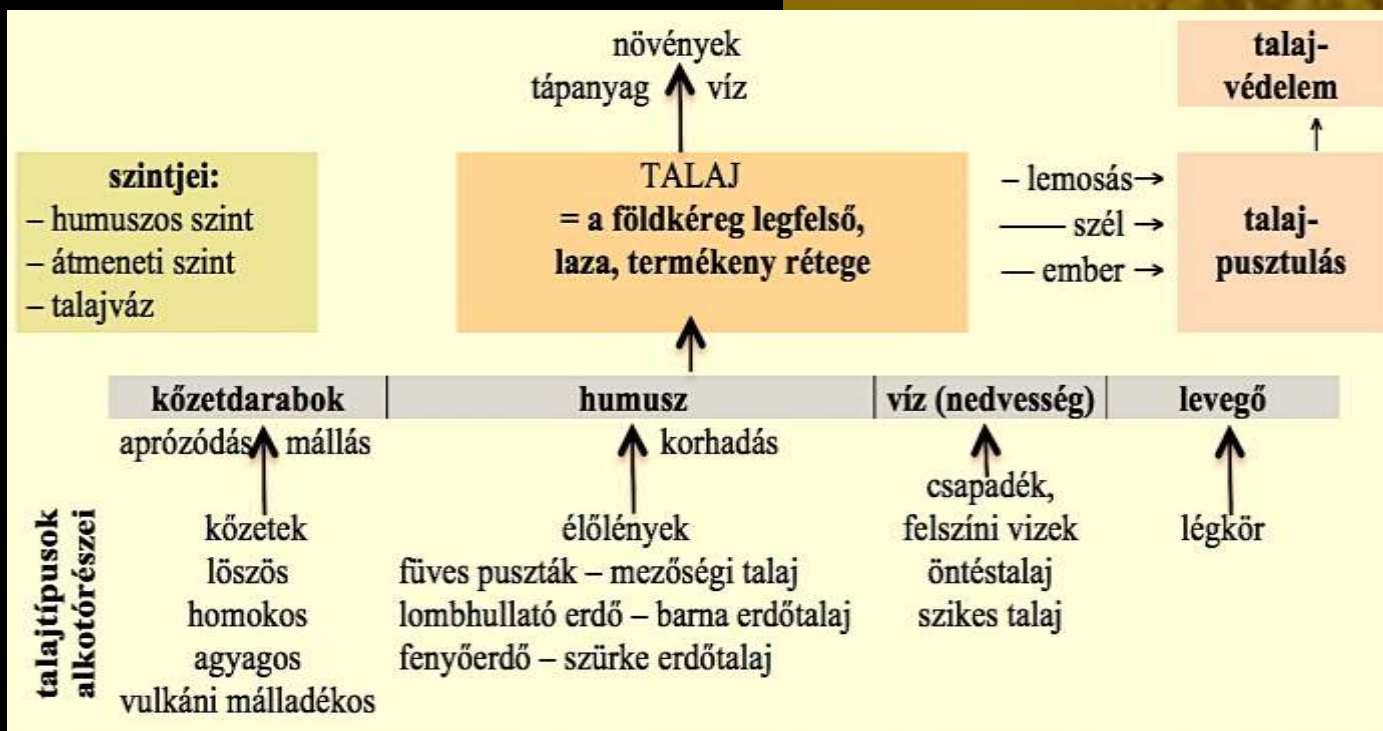
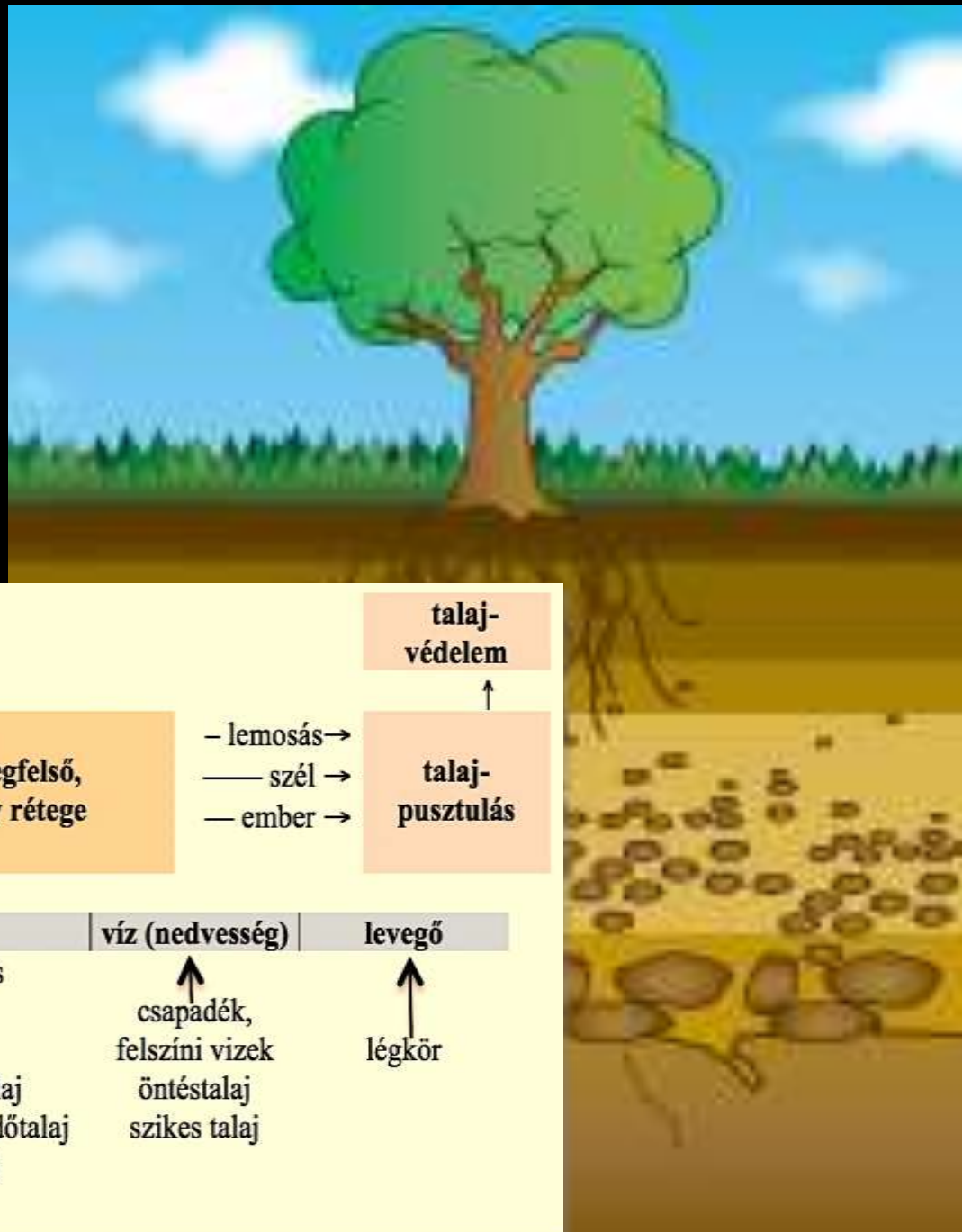
Vázlat = a szöveg tartalmi lényegének összefoglalása rövid, tömör formában



kulcsszavak logikai
rendbe szedve
láthatóvá tétele – kiemelések
(pl. pontokba, jelek, nyilak,
kapcsok és színek)

ha a szöveg segítség nélkül nem dolgozható fel ←
tartalma összetett, bonyolult, vagy stílusa nem
felel meg az életkori sajátosságoknak

Szöveg: A talaj



4.6. Szövegértelmezés jegyzetkészítéssel

Célja: a szöveg tartalmi kivonatolása + hogyan lehet egyszerűsíteni?

Jegyzet = szövegkivonat – a szöveg legfontosabb gondolatait egyszerű mondatokba rendezi

Logikája = a szövegé, a mondatok sorrendje ahhoz igazodik. vezérlője lehet az otthoni tanulásnak



Szöveg: Kelet-Szibéria ősvilága és ősnépei nyomán

4.7. Szövegértelmezés rajzos vázlatkészítéssel

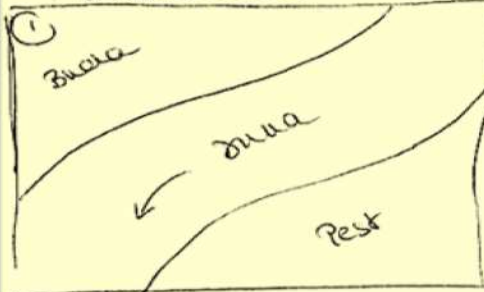
Szöveg: Margitsziget

Feladat:

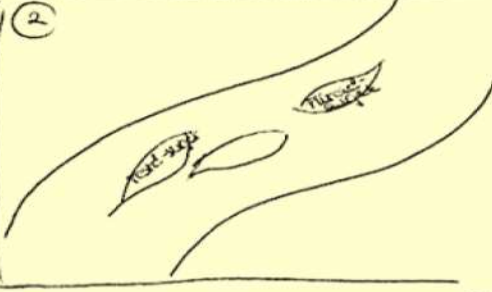
1. Elolvasás közben aláhúzni: mely időkben milyen volt a sziget
2. Lerajzolni az egyes fázisokat



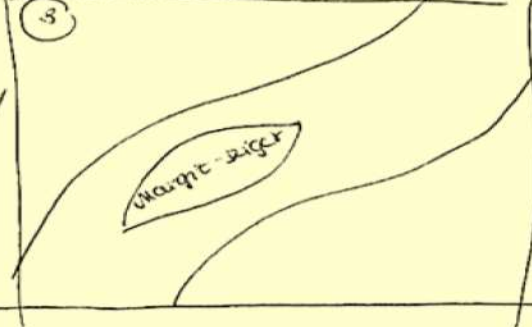
EGYSEK RÉGEN



A 3 SZLET

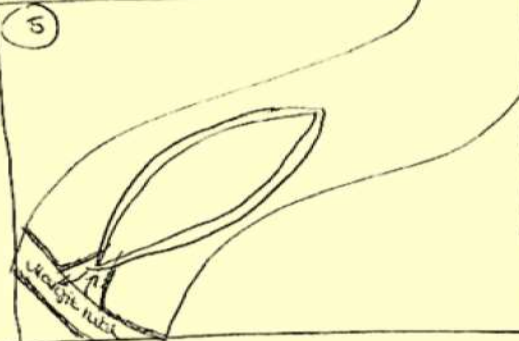
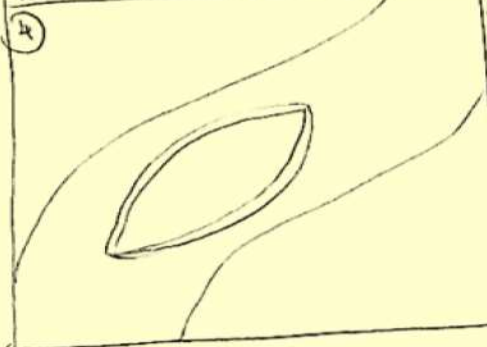


EGYSEK

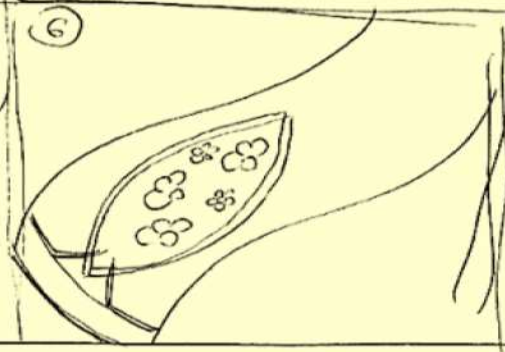


FEDÉL NÉLKÜL
ATHIDALÁS
A HÍD TÁNYEKATÁBAN

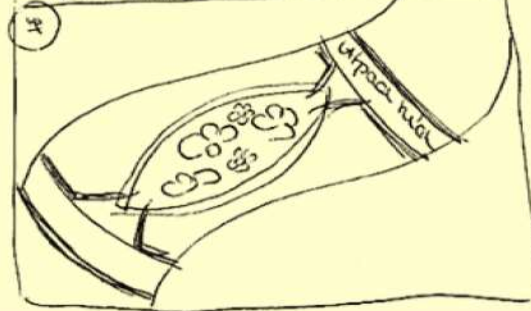
ARVIZUDÉLAI EGYSEK



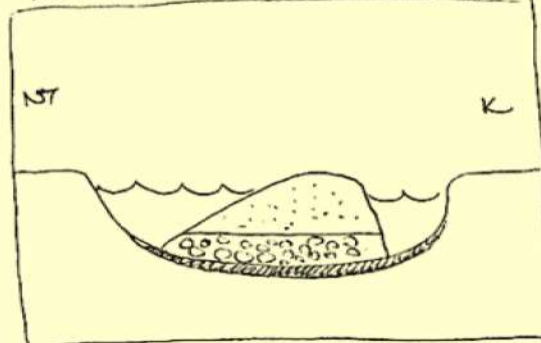
FASITÁRS



KÉT HÍD KÖZÖTT



MINA ÁLLÓK



homok - csap
kavics
agyag

Margarit - sziget
tűvelkéses állapotában